

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ / REVIEWS AND SURVEYS

КРИСТИЯНА СИМЕОНОВА. КЪМ ВЪПРОСА ЗА ВАРИАНТНОСТТА В ТЕРМИНОЛОГИЯТА

СОФИЯ. ИЗДАТЕЛСТВО НА БАН „ПРОФ. МАРИН ДРИНОВ“, 2022.
149 СТР. ISBN 978-619-245-288-9

Този труд на доц. д-р Кристияна Симеонова е първото цялостно изследване върху вариантността в терминологията. В него тя анализира причините, които я пораждат, и начините, по които тя се проявява. Същевременно авторката дава и ценни практически препоръки за боравене с вариантността в терминологията.

KRISTIYANA SIMEONOVA. ON VARIATION IN TERMINOLOGY

SOFIA. PROF. MARIN DRINOV PUBLISHING HOUSE OF THE BULGARIAN
ACADEMY OF SCIENCES, 2022. 149 P. ISBN 978-619-245-288-9

This monograph by Associate Professor Dr. Kristiyana Simeonova is the first comprehensive work on variation in terminology. The study offers an analysis of the reasons for and expression of terminological variation, as well as valuable practical recommendations.

Трудът на доц. д-р Кристияна Симеонова е посветен на интересен, важен и актуален въпрос в съвременното терминознание. Отделни негови страни са засягани и в трудовете на други учени. Но настоящата монография е първото цялостно изследване върху вариантността в терминологията. То анализира причините, които я пораждат, и начините, по които тя се проявява. Същевременно авторката дава и ценни практически препоръка за боравене с вариантността в терминологията.

Изследването се отличава с теоретична дълбочина, силна доказателствена емпиричност, актуалност и ярка приложна насоченост. Теоретичността се състои в дадената по-ясна, по-точна, по-пълна представа за динамиката на езиковите процеси в научния дискурс и представлява основа за решаването на редица проблеми в теорията на терминологията. Силната доказателствена емпиричност произтича от огромния терминологичен материал, върху който авторката анализира избраното явление. Актуалността на разработката се свързва с факта, че разглежданото явление е предмет на обсъждане от редица учени, които му дават различна оценка. Ярката приложна насоченост е в това, че разработката ще спомогне за осъществяването на

най-важните регламентирани от терминологичната теория практически дейности, а именно стандартизация, унификация и нормализация на терминологичните системи, както и на някои по-частни проблеми.

Монографията се състои от 8 части.

В Увода (I глава, с. 7–16) са представени темата, както и целите и задачите на изследването. Основната цел е възможно най-пълно да се направи анализ на явлението вариантност в терминологията, като се разкрият всички негови положителни и отрицателни страни. Тази цел е конкретизирана в изпълнението на следните 6 задачи:

- 1) Да се разкрият специфичните характеристики на вариантността в терминологията и факторите, които я пораждат.
- 2) Да се направят някои терминологични уточнения.
- 3) Да се направи обща лингвистична характеристика и лингвистичен анализ на семантичната вариантност в терминологията.
- 4) Да се направи обща лингвистична характеристика и лингвистичен анализ на формалната вариантност в терминологията.
- 5) Да се очертаят някои трудности при лексикографското представяне на терминологичната вариантност в терминологичните речници и да се дадат препоръки за тяхното преодоляване.
- 6) Да се очертаят тенденциите в бъдещото развитие на явлението терминологична вариантност.

Посочва се какви приложения ще има изпълнението на тези задачи, а именно: а) в теоретичен план: едно по-цялостно описание на терминологичната вариантност ще бъде полезно както в теорията на терминологията, така и при изучаването на редица частни проблеми в терминосъзнанието; б) в практически план: резултатите от изследването ще спомогнат за осъществяването на най-важните, регламентирани от терминологичната теория практически дейности; ще допринесат за повишаване на езиковата и терминологичната култура на специалистите; ще бъдат нужни и в конкретната практика на терминообразуването; ще бъдат полезни и в терминографската практика при съставянето на различни терминологични речници, справочници, енциклопедии и др.

Във II глава „Някои терминологични уточнения“ (с. 17–31) са направени някои уточнения относно използваните термини в описанието.

III глава „Видове вариантност при термините“ (с. 32–121) е централната и най-обемната част на монографията.

В нея са анализирани пълно и задълбочено: 1) семантичната вариантност с нейните видове: многозначност (полисемия), омонимия, еврисемия и амбисемия при термините; 2) формалната вариантност: а) според езиковото равнище, на което се проявява: лексикална вариантност, словообразовател-

на вариантност, граматическа вариантност, синтактична вариантност, графична вариантност, фонетична вариантност, акцентна вариантност; б) според системата, в която се проявява: вътрешносистемна формална вариантност и външносистемна формална вариантност.

В IV глава „Варианти при названията“ (с. 122–125) авторката спира вниманието си върху проблем, който (според мене) не би трябвало да бъде предмет на тази разработка. Но тя го прави с убеждението, че е необходимо да бъдат дадени препоръки за тяхната употреба, за да се избегнат обърквания и неясноти.

В V глава „Някои проблеми при лексикографското представяне на терминологичната вариантност“ (с. 126–131) авторката спира вниманието си върху някои от основните трудности в речниковата практика при представяне на терминологичната вариантност, а именно: при отразяване на многозначността и омонимията, на синонимните термини и на словообразователната вариантност; при определяне на граматичния род на някои думи.

В Заключение (с. 138–142) е направено обобщение, като са отбелязани най-важните моменти в разработката. Авторката отново набляга на оценката си, че терминологичната вариантност е положително явление, тъй като обогатява научния подезик и усъвършенства средствата за езикова фиксация на научните понятия.

Основните приноси на разработката са:

1. Това е първото цялостно изследване на вариантността в терминологията и като такова то разкрива същността ѝ, установява причините, които я пораждат и посочва начините, по които се проявява.

2. Направената цялостна оценка в отговор на спорния въпрос нужно ли е това явление, и прогноза за неговото развитие в бъдеще.

3. Решението на въпроса какви да бъдат критериите за избор на даден вариант, като се показват и факторите, които влияят на този избор (като напр. конкретните цели и конкретната ситуация на научното общуване; вече установената и широко разпространена традиция и практика в специализираните подезици при отделните научни области; честотата на употреба на дадения термин в специализираните източници; дали научното общуване е в границите на България между български учени, или не; личният избор, личните вкусове на говорещото, респ. пишещото лице.

4. Решаването на важни и актуални лексикографски проблеми за представянето на терминологичната вариантност в речниците.

5. Препоръката да не се отстранява синонимията от терминологичните системи на отделните науки, защото тя обогатява и разнообразява научния подезик и допринася за неговата прецизност и точност. Същевременно обаче те трябва да бъдат използвани с оглед целите на научното общуване.

6. Препоръката за синонимията по оста *свое – чуждо*, а именно: там, където е възможно, трябва наред до интернационалния да се създаде и термин на родния език, при което двата термина да функционират като дублети.

7. Констатацията, че един и същи термин може да участва и във вътрешносистемната омонимия, и в омонимията между терминологична подсистема и общоупотребимия език.

8. Изясняване на приликите и разликите между терминологичната вариантност, дублетност и синонимия.

9. Определянето на причините за терминологичната вариантност – вътрешноезикови и екстралингвистични; обяснението им в най-общ смисъл.

10. Установеното, че най-често срещаният механизъм, по който възниква междунаучната омонимия, е метафоричният пренос при терминологизацията и ретерминологизацията на термини.

11. Установеното, че метафората и метонимията са основният извор за възникване на многозначност, респ. метафоричният и метонимичният пренос са източници за терминологична многозначност. Също така, че омонимията, която се проявява в терминологичните системи на отделните науки, от една страна, и общоупотребимата реч, от друга страна, се дължи освен на терминологизация, но също така, макар и по-рядко, на детерминологизация.

Трудът на доц. д-р Християна Симеонова „Към въпроса за вариантността в терминологията“ е с висока стойност както по отношение на теоретичните, така и по отношение на практическите приноси. Той ще бъде полезен не само за терминологите, но и за специалистите от всички научни области с указанията, които дава за работата им с терминологичната вариантност.

Мария Попова / Maria Popova

✉ *Член-кор. проф. д.ф.н. Мария Попова*
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България
mpopova41@abv.b

✉ *Corresponding Member Prof. Maria Popova, DSc.*
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria
mpopova41@abv.bg